

SZÖVEG –
SZÁM KATI

KÉP –
EMMER LÁSZLÓ

SOROZAT –
KÉPMÁS

Egy államfő mosolya

Vajon mennyi lehet egy köztársasági elnök napi mosolyrekordja? Pláne, ha ez nem protokollmosoly vagy udvariassági gesztus, hanem a figyelem, az együttérzés, a lelkesedés és közös öröm jele, amelyből most is kijut a népes werksapat szinte minden tagjának. **Novák Katalin** azt feleli, a mosoly alapműködése, ezt már a gyerekei is megállapították, és beszélgetésünkben talán kiderül, mi minden adhat okot rá a legnehezebb helyzetben is.

◆ – **Hogy érinti a gyerekeket, hogy az édesanyjuk mosolya egy ideje egy egész országé?**

– Elsősorban anya vagyok, immár 19 éve, azóta van olyan mosoly, ami csak az övék. A gyerekeink különbséget tudnak tenni a nyilvánosság felé irányuló munkám és „anyu” között. Azt is gondolják, hogy jut a mosolyomból bőven másoknak is, ettől nekik nem marad kevesebb. Nyilván májustól az egész családnak változott az élete.

– **Észrevehető egy államfő működésében, hogy édesanyja?**

– Az, hogy édesanyja vagyok, a létemnek, az identitásomnak az egyik legfontosabb része. Akinek van gyereke, az tudja, legyen szó akár édesanyjáról, akár édesapáról, hogy ténylegesen megváltozik az életünk onnantól, hogy egy másik életért is felelősek leszünk. Gyökeresen alakítja át a gondolkodásunkat. Bármiről legyen szó, a szemem előtt van, hogy a gyerekeink és az ő gyerekeik abban a világban fognak felnőni, amit mi hátrahagyunk, így muszáj, hogy hosszú távú felelősséget vállaljunk a döntéseinkért. Ha ehhez hit is társul – hitvalló református keresztény ember vagyok –, akkor ez is abba az irányba mutat, hogy a perspektívánkat igyekezzünk

az örökkévalósággal mérni. Ez persze nehéz a mindennapi döntéseknél, de semmiképpen sem elégedhetünk meg a pillanatnyi érdekekkel.

– **Azért – bár az államfők és a politikusok nagy része édesapa, ritkábban édesanya – vannak háborúk, vannak olyan tragikus események, amelyek a politikusok döntéseiből következnek. Hol veszítik el ezt a mércét?**

– Jó kérdés. Talán arról van szó, hogy – ha elméletben tudjuk is – a gyakorlatba nehezebb átültetni ezt a gondolkodást. Volt, hogy egy diplomáciai tárgyalást azzal kezdtem, hogy arra kértem a partnereimet, hogy a beszélgetés előtt imádkozzunk együtt, tudván, ők is keresztény emberek. Mindenki a saját anyanyelvén elmondta a Miatyánkot, és onnantól teljesen más volt a tárgyalás hangulata. Sokszor nem is a döntések következménye, hanem a döntések hiányának a következménye az, ami kárt okoz, a bátorság hiánya, a belesodródás. Könnyű megítélni, amit teszünk, de sokkal nehezebb észrevenni, mit nem teszünk. Háború van a szomszédunkban. Mindenki fél, hogy ez a háború kiterjed, akár Magyarországra is, ne adj’ isten, egy világháború előtt állunk. Ezért is kell élni a világot vezetőinek, hogy olyan döntéseket hozzanak, >

”

A gyerekekkel

a lelkiismeret-furdalás is megszületik

amelyek nem vezethetnek el idáig. Hiszen a kérdés nem úgy merül fel, hogy „az Ön országa akar-e háborúzni?”, hanem egyszerre ott találhatják magukat egy háborús helyzetben azok, akik nem bölcsek eléggé.

– Amikor elvállalta a köztársasági elnöki tisztséget, nem volt ilyen feszült a nemzetközi helyzet. Elfogadta volna, ha tudja, hogy idáig fajulnak a konfliktusok?

– Gondolkodtam ezen, és arra jutottam, hogy igen. Ebben a nehéz helyzetben – mint amilyenben most vagyunk – a háború, és annak gazdasági következményei, a növekvő árak és ezeknek a családokra gyakorolt hatásai miatt az elbizonytalanodás, a reményvesztettség, a félelem sokak életében jelen van. Ebben a helyzetben segíthet a bátorítás, a béketeremtő képesség, az egymásra való odafigyelés, az egymás felé való fordulás, amely talán egy nőnek inkább sajátja.

– Ezzel kapcsolatban mik egy háromgyerekes anya szuperképességei, ha történetesen köztársasági elnök is?

– A házasság és a családos élet megtanított, hogyan lehet a különböző érdekeket összehangolni, hogy mennyire sokat számít az, hogy tényleg meghallgatjuk a másikat, hogy legitim módon lehet mindenkinek saját problémája, hogy bele kell hogy férjen az is, hogy valakinek rossz napja van vagy elégedetlen, és ennek akár hangot is ad. Segít a tapasztalat, hogy hogyan találjuk meg a mindannyiunk számára elfogadhatóan jó megoldásokat egy-egy hétköznapi helyzetben. Ez minden családban napi feladat, legyen szó arról, hogy mivel töltjük a szabadidőnket, a hétvégét, hogyan használjuk a szűkös erőforrásainkat, legyen az anyagi, időbeli, természetbeli vagy odafigyelésbeli. Azt is megérti az ember, hogy milyen meghatározó, hogy nekem jó kedvem van-e, hogy képes vagyok-e még energiát, erőt adni a többieknek, tudok-e segíteni a meghallgatás után a kiutat megtalálni. Azt is megtanultam,

hogy az élet nem fekete-fehér és semmiképp sem rózsaszín. Ezeket a tapasztalatokat hasznosítani tudja az ember akkor is, ha egy egészen nagy családról, a nemzetről van szó.

– Mennyire megy Önnek könnyen a feladatok elengedése? Például az anyaszerephez kapcsolódó elvárások, miszerint az anya mindent összefog, mindent átlát?

– Viszonylag nehezen fogadom el, hogy nem tudok mindent kézben tartani –, bár igyekszem. A férjemmel közösen tekintjük a feladatokat. Volt az életünknek olyan

időszaka, amikor István munkájának köszönhetően Németországban éltünk. Akkor én három egészen kicsi gyerekkel voltam egyedül otthon, ő meg 40 kilométerre járt be naponta dolgozni. Akkor elég sok mindent önállóan kellett megoldanom. Az életünk szakaszai dinamikusan változnak, a kezdetektől fogva együtt tervezzük és valósítjuk meg az álmainkat. Hol az ő feladatai kerülnek inkább előtérbe, hol az enyéme, hol valamelyik gyereké. Ettől is izgalmas. A férjemre, Istvánra abszolút számíthatok, és most már a gyerekek sem kicsik.

– Mennyire egyszerű a hivatalos és családi programok szinkronizálása?

– Nem akarom úgy beállítani, mintha ez tökéletesen működne. Ha itt lennének a gyerekeink, biztosan elmondanák kritikai észrevételeiket, de igyekszem, ahogy a legtöbb dolgozó anya meg apa igyekszik. Azon vagyok, hogy ahol igazán fontos, ott jelen legyek. A logisztikai feladatokban sosem tartottam magamat nélkülözhetetlennek, így abban korábban is vettünk igénybe segítséget. Erre azért is volt szükség, mert a férjemmel mindketten vidékiek vagyunk, a nagyszülők közelségét nélkülöznünk kellett, akkor is, amikor kicsik voltak a gyerekek. Az fontos számomra, hogy a meghatározó pillanatokban jelen legyek. Ilyen volt az a hat év, amit otthon töltöttem velük, de ilyen volt például az is, amikor a legnagyobb gyerekünk, Ádám érettségije alatt néhány másik szülővel az iskolai büfében segíthettünk. Így ott lehettem, amikor a fiunk belépett az érettségizőhelyiségbe, és vártam őt akkor is, amikor kilépett onnan. Ezt a pillanatot nem lehet megismételni, én pedig nem akartam elmulasztani. Ugyanígy ott akartam lenni az első éveik történéseiben. Óriási ajándék, hogy hosszasan otthon lehettem velük. Amikor az egyiküknél egy komolyabb betegséget diagnosztizáltak, azonnal be kellett fektetni a kórházba, és egy hetet ott kellett vele tölteni – nem volt kérdés, hogy azt a hét napot együtt töltsük a klinikán. Ugyanakkor volt már többször olyan, hogy egy születésnapot nem a napján ünnepeltünk, vagy nem voltam ott, amikor kellett volna.

– Az anyaság nemcsak a szép emlékekből és igazi jelenlétekből épül fel, hanem mulasztásainkból és lelkiismeret-furdalásainkból is. Van olyan, amit mégis másképp csinálna?

– A gyerekkel együtt a lelkiismeret-furdalás is megszületik. Szerintem ez megúszhatatlan. Számítatlan olyan helyzetet mondhatnék, amit tényleg nagyon sajnálok.

A férjemmel együtt arra törekedtünk, hogy felelőtlen ígéreteket ne tegyünk a gyerekeknek. Egészen kicsi kortól mindig azt mondtuk nekik, hogy igyekszünk, mindent megteszünk, próbálunk ott lenni. Ha nem sikerült, akkor csalódottak voltak ugyan, de nem érezték azt, hogy becsaptuk őket. Van, hogy nem figyelek rájuk eléggé, néha elfelejtem, amit mondtak már, a tanulásban talán a kelletténél is nagyobb önállóságot hagyunk nekik. De ha rájuk nézek, azt érzem: rendben vannak. Remek gyerekek. A kapcsolatunk pedig szoros, mély, őszinte.

– Mennyire szabad az időbeosztása? Az ember azt hinné, hogy államfőként kevésbé, mint korábban.

– Sok feladat van, mégis inkább tudok magam gazdálkodni az időmmel. Lényegesen nagyobb a szabadságom, mint annak, aki mondjuk három műszakban dolgozik. Ilyen értelemben is szerencsés vagyok. Köztársasági elnökként azok az ünnepek, amelyek másnak a hosszú hétvégét, a szabadnapokat vagy a pihenést jelentik, nekem valamilyen hivatalos elfoglaltsággal járnak, sokszor dolgozom este vagy hétvégén is, de szeretem a munkám, és a család is jól tud alkalmazkodni.

– Nemzetközi színtéren kap visszajelzést arra, hogy nőként tölti be a köztársasági elnöki tisztségét, ráadásul ilyen fiatalon?

– Kevesen vagyunk női államfők a világon, jelenleg tizenhatan, ezért ez már önmagában feltűnik. Az életkorom is valóban a fiatalabbak közé sorol, ami nem érdem, csak érdekesség. Hátrányom ebből eddig nem származott, inkább előnyt jelentett, mert ránk, nőkre, ebben a férfiak által dominált világban jobban emlékeznek, könnyebben nyomot hagyunk. Erre már lehet építeni.

A nehézség inkább az, hogy ettől én még házas-szony, édesanya vagyok, akinek ugyanúgy össze kell fognia a családi teendőket, számontartani a születésnapokat a tágabb családban, vagy kitalálni azt, hogy kinek mit ajándékozzunk, oda kell figyelni azokra, akiknek segítségre van szükségük. A nagy családi összejöveteleket is nálunk szoktuk tartani.

– Ez hány főt jelent?

– Olyan 30-40 körül, és ezeket az alkalmakat rajongásig szeretem. A kiterjedt családban lévő gyerekeknek is jó megélni, hogy ilyen sokan összetartozunk, gondolunk egymásra, felköszöntjük a születésnaposokat, számontartjuk a másikat. Jó, hogy ismerik a távolabbi rokonait is.

– Azt mondta, hogy egy nő már a megjelenésével is nagyobb nyomot hagy a nemzetközi vezetői találkozón. Egy nőnél talán sokkal nagyobb tere is van, hogy a megjelenésével is felhívja magára a figyelmet, ugyanakkor az elvárások is nagyobbak a külsejével kapcsolatban. A mai napja például már egy zászló félárbócra engedéssel indult, folytatódott a fotózással, az interjúval, amelyeket werkfotózás is dokumentált, aztán egy hivatalos esemény következett, majd egy nagy esti koncert, ezek mind sajtónyilvánosak, köztük átöltözés, smink és hajgizítás.

– Bevallom, ez nem a legkedvesebb része a munkámnak, főleg azért, mert valóban időigényes, de úgy érzem, hogy elengedhetetlen. A rendezett külső bizonyos értelemben a belépő. A többi onnan kezdődik. Egy ország képviselőjében jelenek meg, akárhova is megyek. Ez felelősség. Aki nőként készülődött már, tudja, hogy ez időt és energiát kíván. Van benne segítségem, és kialakult már egy rutin. Azt a jogot azonban nem szeretném elveszíteni, hogy én is hétköznapi öltözékben is lehessenek, például ha kutyát sétáltatok a Normafánál, akkor felvehessenek egy farmert, és belebújhassak egy kényelmes pulóverbe.

– Ezt ki kell harcolni?

– Harcolni nem kell senkivel, csak el kell hinni, hogy ez belefér. És igyekszem is ezt a „hétköznapiaságot” megőrizni az életemben, mert így működik a családnak. Talán ez azoknak is jó visszajelzés, akik összefutnak velünk séta közben, és látják, hogy a köztársasági elnök ugyanúgy túrázik a családjával, mint ők, vagy éppen boltba megy, hiszen ő is csak ember.

– Mi tartozik ebből a social médiára? A fontos ügyeket látjuk az oldalain, a látássérülttel való futást, a kéktúrázást. Magánemberként vagy köztársasági elnökként fontos a közösségi média? Például az említett érettségi büfében készült Facebook-poszt?

– Nem készült. Magánemberként nem is használtam a közösségi médiát, csak a közéleti munkám kezdetekor indítottam el. Bizonyára lehetne enélkül is dolgoznom, hiszen Magyarországon én vagyok az első olyan köztársasági elnök, aki jelen van a közösségi médiában: a Facebookon, az Instagramon és a Twitteren. Aki közelről ismer, az tudja igazán, hogy viszonylag nagy fordulatszámon élő ember vagyok, keveset alszom, sok mindent csinálok. Ennek töredékét sem osztom meg a nyilvánossággal, csak azt, ami egyfelől szorosan kapcsolódik a munkámhoz, másfelől amiről úgy érzem, hogy tartozom

az embereknek azzal, hogy beszámoljak róla. Persze, akad néhány kötetlenebb tartalom, amely valamelyest bepilantást enged az életembe, mert úgy gondolom, hogy azok, akik a közösségi médiában követnek, azt is elvárják, hogy picit közelebb kerülhessenek hozzám. Az Ön által felsorolt ügyek nemcsak köztársasági elnökként találtak meg, hiszen – bár kevesen tudják rólam – már tíz éve is futottam kerekesszékes, látássérült futóval. Ez elsősorban nem arról szól, hogy le tudok futni akár 42 kilométert is, hiszen ez önmagában nem érdekes. Viszont, ha föl tudom használni a rám irányuló figyelmet, hogy a reflektorfényt oda irányítsam, ahova kevesebb érdeklődés jut, akkor érdemes. Háttha elgondolkoznak az emberek azon, hogyan is tud valaki vakon futni. Próbálja ki bárki, hogy milyen érzés, ha futás közben becsukja a szemét. Látóként elképzelhetetlen, hogy a nem látók részéről milyen bizalom kell ahhoz, hogy így részt vegyenek egy utcai futóversenyen, rábízva magukat a másokra.

– Emlékszik hasonló élményre? Hogy valakire ilyen bizalommal rá mert hagyatkozni?

– Akiben megbízom, arra teljes egészében rá tudom bízni magam. Például a férjemre. Egyszer részt vettünk egy játékban, ami pont arról szólt, hogyan tudunk egymással együttműködni. Szinte már az volt a probléma, hogy túlságosan is ráhagyatkoztam. Tudtam, hogy biztos nem akar nekem rosszat, így teljesen át tudtam adni neki magamat. Ezért a bizalomért azonban meg kell harcolni.

– A munkájában mennyire nehéz az óvatosság és bizalom közti egyensúly megtalálása?

– Szükséges, hogy átengedjek bizonyos feladatokat a kollégáimnak, és higgyek benne, hogy jól végzik a dolgukat azok, akiket ezzel megbíztam. Erre minden okom meg is van, mert remek csapattal dolgozom a Sándor-palotában, egészen kiváló emberekkel, szakmailag is, emberileg is. A közéletben meg úgy általában, szükség van egy adag bizalmatlanságra is, vagy legalábbis éberségre. Egy ország vezetőjeként nem szabad a bizalmat alaptalanul megadni, vagy naivnak lenni.

– A köztársasági elnöki feladatok közül melyiket szereti a legjobban?

– Élvezem a munkám. Szeretem azt, hogy izgalmas és értékes emberekkel tudok találkozni. Felfedezhetem ennek az országnak a kincseit, minden értelemben, legyenek ezek a természeti vagy egyéb erőforrások, de leginkább a közöttünk élő emberek. Ennek a gazdagságnak

a folyamatos felismerése olyan motivációt jelent a mindennapokban, hogy már alig várom a következő napot az új találkozásokkal.

– Az Edith Eva Egerrel való találkozását nézve én is megilletődtem.

– Lehetőség és felelősség, hogy beléphettem egy olyan holokauszt-túlélő író otthonába, mint ő, beszélgettem vele, és ezt az élményt eljuttathattam sokakhoz. Hasonlóan éreztem, amikor a mosonmagyaróvári sortűz áldozataira emlékeztünk október 26-án, és volt szerencsém Ági néniével, a sortűz egyik túlélőjével hosszabban beszélgetni. Szemtanúja volt annak is, ahogy egy méterre tőle a bátyját agyonlőtték, miközben őt is találat érte. Ezt a történetet tíz-húsz év múlva már nem biztos, hogy meg tudjuk hallgatni. Pedig a Gulag vagy az '56-os forradalom és szabadságharc áldozatainak történetei sokat segíthetnek a mai tizen-, huszonéves korosztálynak, hogy megismerjék a történelmünket. Ugyanígy fontos, hogy figyeljünk azokra, akik ma nehezebb körülmények között élnek, legyen szó a cigányságról, vagy azokról, akik beteg gyereket nevelnek, ők maguk sérültek vagy éppen anyagi nélkülözésben élnek. Nemcsak az a fontos, hogy rájuk irányítsam mások figyelmét, hanem a személyes odafordulásom is. Ezek a találkozások nekem is sokat adnak, feltöltenek. Magyarország minden megyéjébe elmegyek, hogy minél többen megtapasztalják a fővárostól távolabb is, hogy az ő elnökük is vagyok. Ez nem egy budapesti történet.

– Hirtelen belecöppenni idegen életetekbe, abban pedig maximális odafigyeléssel jelen lenni nem könnyű.

– Szerencsés adottságom az odafigyelés képessége. Ezekből a találkozásokból lehet táplálkozni, építkezni is. Hiszek benne, hogy gyógyító tud lenni a jelenlét és az odafigyelés. Sok szeretetet kapok vissza, ez inkább erőforrás, mintsem valami teher, ami leszívja az energiáimat. Ez olyan, mint amikor azt kérdezik tőlem, hogy lehet három gyerek nevelése mellett betölteni egy ilyen tisztséget, én meg magamban azt kérdezem, hogy hogyan lehetne nélkülük. Az tényleg nehéz lehet, amikor az embernek nincs hol töltekeznie.

A korábbi kérdéséhez kapcsolódva: a munkám jelentős része a nemzetközi diplomácia területén zajlik. Ezek a feladatok komoly kihívást jelentenek. Azért dolgozom, hogy Magyarországról minél realisabb képet kapjanak a külföldi partnereink. A találkozásokat az ország és a magyarok javára igyekszem fordítani. A nemzetközi

tárgyalásaim kapcsán kifejezetten foglalkoztat, hogy egy nehéz viszonyban hogyan tudom megfejteni a partnert, akivel le fogok ülni, hogyan tudok közelebb jutni hozzá. Végso soron itt is emberi kapcsolatokról van szó.

– Hogy lehet erre felkészülni? Mint amikor a meccs előtt a csapat végignézi a következő ellenfél lejátszott mérkőzéseit?

– Bizonyos értelemben mondhatjuk, hogy igen, de itt nem legyőzni kell a másikat. Együttműködnünk kell egymással, ami legalább olyan nehéz, mint győzelemre játszani. Olyan, mint egy társasjáték.

– Egy kooperatív társasjáték?

– Igen, aki játszott már olyat, amikor együtt kell megnyerni valamit, úgy, hogy közben vannak egyéni érdekek is, és ezeket nem szabad szem elől téveszteni, az tudja. Úgy kell tárgyalnom, hogy soha ne felejtsem el, mi a magyar emberek érdeke. Közben van egy olyan hosszú távú érdek is, ami arról szól, hogy találjuk meg ezen belül azt a megoldást, amelyik a tágabb közösségnek az érdekeit is szolgálja. Amikor külföldre megyek, elnökökkel, miniszterelnökökkel találkozom. Minden alkalom egy lehetőség. Ha megtaláljuk a kulcsot egymáshoz, képesek vagyunk megérteni a másik ország sajátos helyzetét, akkor sokkal több empátiával fogadjuk egymás döntéseit, és bizonyos kérdésekre jobb megoldásokat tudunk találni. Különösen igaz ez azokban az országokban, ahol jelentős számú magyar kisebbség él. A román elnökkel például tíz éve nem volt hivatalos találkozója magyar elnöknek. Én jártam hivatalosan Romániában, és én is meghívtam a román partneremet Magyarországra, mert úgy gondolom, hogy elemi érdeke a magyar embereknek, hogy a két államfő képes legyen egymással értelmesen beszélni. És ez ugyanígy igaz kell legyen Szlovákiával, Szerbiával, minden környező országgal. Nyilván a legnehezebb most Ukrajna, komoly feladat számunkra, hogy megtaláljuk egymáshoz az utat. November végén elutaztam Kijevbe, majd a kárpátaljai magyarok között töltöttem advent első vasárnapját. Azért fogadtam el az ukrán elnök meghívását, mert az az érdekünk, hogy békében éljünk egymással. Az út hosszú és göröngyös, de nem szabad lelépni róla.

– Ezekon a beszélgetéseken egy fél mondatnak is nagy a tétje.

– Nagyon észnél kell lenni, az biztos.

A rövid választ sokatmondó mosoly kíséri. ♦